Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi
Ordu University Journal of Nursing Studies

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

Araştırma Makalesi/ Research Article

İlaç Uygulamaları ve Kan Alma İşlemi Sırasında Tamamlayıcı Terapiler ve Destekleyici Bakım Uygulamalarını Kullanan Hemşirelik Tezlerinin İncelenmesi

Analysis of Nursing Thesis Using Complementary Therapies and Supportive Care Applications During Drug Applications and Blood Collection

Ali Kaplan[1] Özlem Kaplan[2]

[1] Kayseri Üniversitesi İncesu Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü Kayseri, TÜRKİYE
[2]Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Kayseri, TÜRKİYE
Geliş tarihi/ Date of receipt: 21/06/2021 **Kabul tarihi/ Date of acceptance:** 29/08/2021
© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, **Published online**: 06/04/2022

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında tamamlayıcı terapiler ve destekleyici bakım uygulamalarını kullanan hemşirelik tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan tüm hemşirelik ana bilim dalları kontrol edilerek, 2010-2020 yılları arasında yayınlanmış 6855 tezin özeti incelenmiştir. Araştırma kriterlerine uygun 85 tez hazırlanan çizelgeye göre sınıflandırılmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistik testleriyle analiz edilmiştir.

Bulgular: İncelenen hemşirelik tezleri çoğunlukla son dört yılda olmak üzere en fazla 2017 yılında yapılmış ve tezlerin %76.5'i yüksek lisans düzeyindedir. Tezlerin %65.9'u çocuklar üzerinde yapılırken, en çok Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında (%51.8) yürütüldüğü belirlenmiştir. Uygulamalar çoğunlukla kan alma sırasında (%36.5) yapılmış ve en fazla ağrı (%90.6) değerlendirilmiştir. Uygulamalar sırasında yetişkinlerde en fazla soğuk uygulama (%23.5), çocuklarda ise dikkat dağıtma (%32.8) yöntemi kullanılmıştır.

Sonuç: İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında, tamamlayıcı terapiler ve destekleyici bakım uygulaması kullanan hemşirelik tez sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu konuya ilişkin uygulama yöntemlerinin doktora tezlerinde daha fazla kullanılması, yetişkinlerde girişimsel uygulamalarda bu tip araştırmaların ve hemşirelik tez sayısının artması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, tez, tamamlayıcı terapiler, ilaç uygulaması, kan alma

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to examine the nursing theses that used complementary therapies and supportive care practices during drug administration and blood collection.

Methods: The data were collected with the document analysis technique, one of the qualitative research methods. All nursing departments on the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education of Turkey were checked and the summary of 6855 theses published between 2010-2020 were examined. 85 theses in accordance with the research criteria were classified according to the prepared schedule. Data were analyzed with descriptive statistical tests.

Results: The nursing theses examined were mostly made in the last four years, at most in 2017, and 76.5% of the theses were at the master's level. While 65.9% of the theses were on children, it was determined that they were mostly carried out in the field of Pediatric Nursing (51.8%). The applications were mostly done during blood collection (36.5%) and the most pain (90.6%) was evaluated. During the applications, cold application (23.5%) was used the most in adults and distraction (32.8%) in children.

Conclusion: The number of nursing theses using complementary therapies and supportive care during drug administration and blood collection is increasing day by day. It is recommended that the application methods related to this subject be used more in doctoral theses, and the number of such studies and nursing theses should be increased in interventional applications in adults.

Keywords: Nursing, thesis, complementary therapies, drug administration, blood collection

ORCID IDs of the authors: AK: 0000-0001-8242-0110; ÖK: 0000-0003-1050-8804
Sorumlu yazar/Corresponding author: Öğr. Gör. Dr. Ali Kaplan
Kayseri Üniversitesi İncesu Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Kayseri, TÜRKİYE
e-posta/e-mail: alikaplan@kayseri.edu.tr
Atıf/Citation: Kaplan A, Kaplan Ö. (2022). İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında tamamlayıcı terapiler ve destekleyici bakım uygulamalarını kullanan hemşirelik tezlerinin incelenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 5(1), 84-92. DOI: 10.38108/ouhcd.954519

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

Giriş

İlaç uygulamaları, hastalıkların tedavi sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. İlaç uygulamaları, hekim tarafından istem verilmesi ile başlayan hemşire tarafından ilacın hasta bireye uygulanması ve ilaç etkilerinin takibi ile tamamlanan disiplinler-arası bir süreçten oluşmaktadır (Aygin ve Cengiz, 2011). Sağlık hizmeti sunan tüm kurumlarda ilaçların hazırlanarak güvenli bir şekilde uygulanması, ilaçlar ile ilgili hasta ve yakınlarına eğitim verilmesi ve ilaç uygulamalarından sonra hasta yanıtlarının izlenmesi konularında hemşirelere önemli rol ve sorumluluklar düşmektedir (Kaya ve Palloş, 2012). Ayrıca hemşirelerin ilaç uygulamalarına ilişkin yasal sorumlulukları 2 Mayıs 2007 tarihli 26510 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Hemşirelik Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. Maddesinde açıkça belirtilmiştir (Hemşirelik Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2007).

İlaç uygulamaları enteral, parenteral ve topikal ilaç uygulamaları gibi çeşitli yollardan yapılmaktadır. İntravenöz (IV), intramüsküler (IM), intradermal (ID) ve subkutan (SC) enjeksiyon uygulamaları parenteral ilaç uygulamaları arasında yer almaktadır (Kaya ve Palloş, 2012). Kan alma işlemi de hastalık tanıları ve tedavi sürecinde bireylerin takibi için günümüzde en basit ve pratik yöntem olarak kullanılmaktadır (İnal ve Canbulat, 2015). Parenteral ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi, girişimsel hemşirelik uygulamaları arasında yer almaktadır (Kaya ve Palloş, 2012). Yapılan çalışmalarda girişimsel uygulamaların hastalar için ağrılı ve rahatsız edici bir müdahale olduğu ve hastaların anksiyetesini de artırdığı bilinmektedir (Öztürk ve ark., 2009; Suhrabi ve Taghinejad, 2014; Vr ve ark., 2013). Hastalarda semptom kontrolünün sağlanması ilaç tedavisine uyumu, hasta bakım kalitesini, hasta hemşire ilişkilerini ve hasta memnuniyetini artırmaktadır (Özdemir ve ark., 2013). Bu tür invaziv işlemlerde primer görev hemşirelerdedir. Hemşireler, ağrı verici ve invaziv girişimlerde non-farmakolojik uygulamalar ile semptomların azaltılmasında etkili rol oynayabilir ve invaziv girişimlerin etkinliğini de artırabilir (Savaşer, 2000). Tamamlayıcı Terapiler ve Destekleyici Bakım (TATDEB) uygulamaları, non-farmakolojik uygulamalar arasında yer almakta ve bu alanda yapılan çalışmalar hemşirelik alanında her geçen gün artmaktadır (Kaplan ve ark., 2021).

Yaygın olarak uygulanmakta olan TATDEB uygulamaları, bugün dünya nüfusunun yarısından fazlası için önemli bir sağlık hizmeti sağlamaktadır (Qi, 2015). Türkiye'de yapılan bir çalışma da TATDEB uygulamalarının kullanım oranı %60.5 olarak bulunmuştur (Şimşek ve ark., 2017). Tamamlayıcı terapiler ve destekleyici bakım uygulamaları kanser, astım, baş ağrısı, ishal, kabızlık gibi hastalıkların kontrolünde, girişimsel uygulamalara bağlı yaşanan semptomların giderilmesinde ve girişimsel uygulamanın etkinliğinin artırılmasında kullanılmaktadır (Bayındır ve Çürük, 2015; Kong ve ark., 2005; Wazaify ve ark., 2013). Ülkemizde TATDEB uygulamalarına yönelik yapılan araştırmalarda genellikle refleksoloji, müzik terapi, apiterapi, dokunma, gevşeme egzersizleri, sıcak-soğuk uygulama, akupunktur, aromaterapi ve akupres yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir (Bayındır ve Çürük, 2015; Biçer ve Yalçın Balçık, 2019).

Sağlık hizmeti sunan kurumların hizmet kalitesinin arttırılması amacıyla yürütülen profesyonel organizasyon ve akreditasyon standartları, ağrı gibi ortaya çıkabilecek semptomların ve yaşanılan rahatsızlıkların azaltılması gerektiğini bildirmektedir (Hudson ve ark., 2006). Bu durumun sağlanması, hemşirelerin bilgi, tutum ve yeteneklerine bağlıdır ve hemşireler bu süreçte önemli bir rol oynarlar. Bu araştırmada, ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarını kullanan hemşirelik tezleri incelenerek, hemşirelerin somut kanıtlara ulaşabilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında tamamlayıcı terapiler ve destekleyici bakım uygulamalarını kullanan hemşirelik tezlerinin incelenmesi amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ile modellenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan 2010-2020 yılları arasında hemşirelik alanında yapılan tüm lisansüstü tez çalışmaları oluşturmaktadır. Ulusal Tez Merkezi hemşirelik ana bilim dallarında yer alan 6855 hemşirelik tez çalışması incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örneklemede araştırmacı daha önceden ölçüt oluşturmaktadır ve bu ölçüt çizelgesi araştırmacı tarafından kullanılmaktadır. Araştırmanın örneklemini, 2010-2020 yılları arasında hemşirelik

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

alanında ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarının kullanımına yönelik yapılan tüm lisansüstü tez çalışmaları oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan 85 lisansüstü hemşirelik tez çalışması değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Çocuğunu Nitel araştırma yaklaşımı üzerine kurulan bu araştırmada, doküman incelemesi tekniği veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. Çalışmada kullanılacak tezlerin tespitinde araştırmacılar tarafından öncelikle tarama ve seçme ölçütleri belirlenmiştir. Taranan tezlerin hemşirelik alanında ve ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarının kullanılmasına yönelik yapılması temel ölçüt olarak alınmıştır. Doküman incelemesine yönelik aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

1. Türkiye YÖK Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan tezlere ulaşma,
2. Tezleri anlama,
3. Tezlerin verilerini analiz etme,
4. Verileri kullanma.

Öncelikli olarak Türkiye YÖK Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan ana bilim dalları taranmış ve listelenmiştir. Daha sonra web sitesinin detaylı arama kısmından, listelenen ana bilim dalları girilerek 2010-2020 yılları arasında yer alan 6855 tezin özetleri incelenmiştir. İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarını kullandığı tespit edilen 85 tezin sınıflandırılması amacıyla daha önce oluşturulan aşağıdaki çizelge kullanılmıştır.

Tezlerde İncelenen Veriler

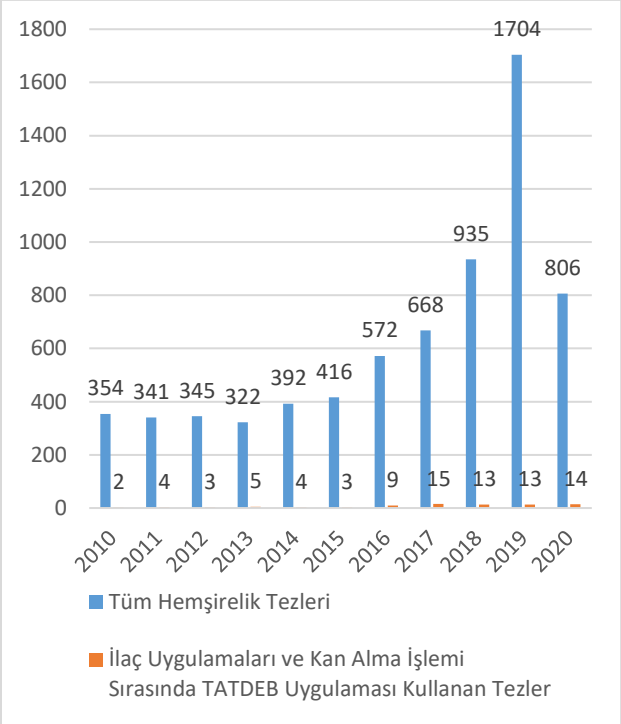
- Tezin Yılı
- Tezin Türü
- Tezin Yöntemi
- Tezin Dahil Olduğu Hemşirelik Alanı
- Tez Kimler Üzerinde Yapılmış
- Tezde Üzerinde Çalışılan Durum/ Hastalık/ Semptom/Alan
- Tezin Etkinlik Değerlendirme Şekli
- Tezde Kullanılan TATDEB Uygulama Yöntemi

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmadan elde edilen veriler IBM SPSS 22 Statistics (Statistical Package for the Social Sciences) paket programında değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler için birim sayısı (n) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır.

Bulgular

İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarını kullanan hemşirelik tezlerinin incelendiği bu araştırmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan 2010-2020 yıllarına ait 6855 hemşirelik tezi incelenmiş ve araştırmanın amacına yönelik 85 teze ulaşılmıştır. İncelenen tüm hemşirelik tezleri ve ilaç uygulamaları ve kan alma işlemleri sırasında TATDEB uygulaması kullanan hemşirelik tezlerinin yıllara göre dağılımı Grafik 1'de verilmiştir. Buna göre TATDEB uygulaması kullanan hemşirelik tezlerinin büyük çoğunluğu son dört yılda olmak üzere, en çok (15) 2017 yılında yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 1. İncelenen Hemşirelik Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı (N:6855)

Tablo 1'de araştırmaya dahil edilen tezlerin özellikleri yer almaktadır. İncelenen hemşirelik tezlerinin %76.5'inin yüksek lisans düzeyinde, %51.8'ini Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında ve %65.9'unun çocuklar üzerinde yapıldığı belirlenmiştir. Yapılan hemşirelik tezlerinde en çok bakılan değişkenin ağrı (%90.6) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca TATDEB uygulamalarının en çok kan alma sırasında (%36.5) kullanıldığı saptanmıştır.

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

Tablo 1. İncelenen Tezlerin Özelliklerine Göre Dağılımı (N:85)

Çalışma özellikleri	***n***	**%**
Tez Türü		
Yüksek lisans	65	76.5
Doktora	20	23.5
Hemşirelik Alanları		
Hemşirelik Esasları	37	43.5
İç Hastalıkları Hemşireliği	1	1.2
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	1	1.2
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	1	1.2
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	44	51.8
Halk Sağlığı Hemşireliği	1	1.2
Tezlerin Uygulandığı Gruplar		
Yetişkin	29	34.1
Çocuk	56	65.9
Araştırmada Bakılan Değişkenler		
Ağrı	77	90.6
İşlem süresi ve başarısı	5	5.9
Anksiyete	21	25.2
Korku	6	7.1
Memnuniyet düzeyi	3	3.5
Konfor düzeyi	4	4.7
Yaşam bulguları	5	5.9
Ekimoz	7	8.2
Girişimsel Uygulama Türü		
IV Kateter	24	28.2
IM	17	20.0
Kan alma	31	36.5
SC	13	15.3

Araştırmaya dahil edilen tezlerde girişimsel uygulama türüne göre bakılan değişkenlerin dağılımı incelendiğinde IV uygulamalarında en çok ağrı (%42.8), anksiyete (%26.1), işlem süresi ve başarısına (%9.5) bakıldığı, IM enjeksiyon uygulamalarında ise ağrı (%89.4), memnuniyet düzeyi (%5.2) ve anksiyeteye (%5.2) bakıldığı belirlenmiştir. Ayrıca kan alma sırasında en fazla ağrı (%64.5), anksiyete (%18.7) ve korku (%6.2) bakıldığı, SC enjeksiyon sırasında da ağrı (%57.89), ekimoz (%36.8) ve memnuniyet düzeyine (%5.2) bakıldığı tespit edilmiştir (Tablo 2).

İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında kullanılan TATDEB uygulamalarına ilişkin incelenen hemşirelik tezlerinde yetişkinlerde en çok soğuk uygulama (%23.5), çocuklarda ise dikkat dağıtma (%32.8) yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Hemşirelik alanlarına göre en fazla kullanılan TATDEB uygulamaları ise Hemşirelik Esaslarında soğuk uygulama (%21.4), İç Hastalıkları Hemşireliğinde aromaterapi (%100.0), Halk Sağlığı Hemşireliğinde manuel bası (%100.0), Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliğinde ise dikkat dağıtma (sırasıyla %100.0, %100.0, %30.7) yönteminin olduğu saptanmıştır. Ayrıca girişimsel uygulama yollarında en çok kullanılan TATDEB uygulamalarının; IV uygulaması ve kan almada dikkat dağıtma olduğu (sırasıyla %25.0, %36.1), IM enjeksiyon uygulamasında soğuk uygulama (%23.8) ve shotblocker olduğu (%23.8), SC enjeksiyon uygulamasında ise soğuk uygulama (%38.4) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 2. İncelenen Hemşirelik Tezlerinde Girişimsel Uygulama Türüne Göre Bakılan Değişkenlerin Dağılımı (N:85)

Değişkenler / **Girişimsel Uygulama Türü**	**Ağrı**	**İşlem süresi ve başarısı**	**Anksiyete**	**Korku**	**Memnuniyet düzeyi**	**Konfor düzeyi**	**Yaşam bulguları**	**Ekimoz**	**Toplam**
	n (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)
IV Kateter	18(42.8)	4 (9.5)	11(26.1)	3(7.1)	1(2.3)	2 (4.7)	3(7.1)	0(0.0)	42
IM	17(89.4)	0(0.0)	1(5.2)	0(0.0)	1(5.2)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	19
Kan alma	31(64.5)	1(2.0)	9(18.7)	3(6.2)	0(0.0)	2(4.1)	2(4.1)	0(0.0)	48
SC	11(57.8)	0(0.0)	0(0.0)	0(0.0)	1(5.2)	0(0.0)	0(0.0)	7(36.8)	19

** Bazı tezlerde birden fazla değişkene bakılmıştır.*

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

Tablo 3. İncelenen Tezlerin Araştırma Grubu, Hemşirelik Alanı ve Girişimsel Uygulama Türüne Göre TATDEB Uygulaması Dağılımı (N:85)

Araştırmanın Özellikleri	Sıcak uygulama	Soğuk uygulama	Dikkat dağıtma	Vibrasyon	Refleksoloji	Aromaterapi	Akupres	Müzik	Shotblocker	Pozisyon verme	Manuel bası	Masaj	Anne sütü	Ven görüntüleme cihazı	Topikal analjezi	Toplam
	n (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)	*n* (%)
Araştırma yapılan grup																
Yetişkin	2 (5.8)	8 (23.5)	2 (5.8)	2 (5.8)	0 (0.0)	1 (2.9)	0 (0.0)	1 (2.9)	6 (17.6)	2 (5.8)	4 (11.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (5.8)	4 (11.7)	34
Çocuk	2 (3.1)	8 (12.5)	21 (32.8)	1 (1.5)	1 (1.5)	3 (4.6)	3 (4.6)	7 (10.9)	1 (1.5)	6 (9.3)	2 (3.1)	2 (3.1)	1 (1.5)	3 (4.6)	3 (4.6)	64
Hemşirelik Alanları																
Hemşirelik Esasları	2 (4.7)	9 (21.4)	5 (11.9)	3 (7.1)	0 (0.0)	1 (2.3)	0 (0.0)	3 (7.1)	6 (14.2)	2 (4.7)	4 (9.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (4.7)	5 (11.9)	42
İç Hastalıkları Hemşireliği	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	2 (3.8)	7 (13.4)	16 (30.7)	0 (0.0)	1 (1.9)	2 (3.8)	3 (5.7)	5 (9.6)	1 (1.9)	6 (11.5)	1 (1.9)	2 (3.8)	1 (1.9)	3 (5.7)	2 (3.8)	52
Halk Sağlığı Hemşireliği	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1
Girişimsel Uygulama Türü																
IV Kateter	1 (3.5)	4 (14.2)	7 (25.0)	1 (3.5)	1 (3.5)	1 (3.5)	0 (0.0)	4 (14.2)	1 (3.5)	2 (7.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (17.8)	1 (3.5)	28
IM	2 (9.5)	5 (23.8)	2 (9.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (4.7)	5 (23.8)	0 (0.0)	4 (19.0)	0 (0.0)	1 (4.7)	0 (0.0)	1 (4.7)	21
Kan alma	1 (2.7)	2 (5.5)	13 (36.1)	2 (5.5)	0 (0.0)	3 (8.3)	3 (8.3)	3 (8.3)	0 (0.0)	5 (13.8)	1 (2.7)	1 (2.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (5.5)	36
SC	0 (0.0)	5 (38.4)	1 (7.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (7.6)	1 (7.6)	1 (7.6)	1 (7.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (23.0)	13

** Bazı tezlerde birden fazla TATDEB uygulama yöntemleri kullanılmıştır.*

Tartışma

Girişimsel uygulamalar hastalar için ağrılı ve rahatsız edici müdahalelerdir (Suhrabi ve Taghinejad, 2014; Vr ve ark., 2013). Girişimsel uygulamalarda yaşanılan rahatsızlıkların azaltılması tedaviye uyumu, hasta memnuniyetini ve hasta bakım kalitesini artırmaktadır (Hudson ve ark., 2006; Özdemir ve ark., 2013). Bu nedenle uygulamalarda girişime bağlı yaşanabilen problemlerin azaltılması ve uygulama etkinliğinin artırılmasına yönelik deneysel araştırmalar yürütülmektedir. Bu araştırmada 2010-2020 yılları arasında ilaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarını kullanan hemşirelik tezleri incelenmiş ve bu amaç doğrultusunda 85 hemşirelik tezine ulaşılmıştır. Literatürde, araştırılan konu ile benzer bir çalışma tespit edilememesi nedeniyle elde edilen bulgular kendi içerisinde tartışılmıştır.

İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulaması kullanan hemşirelik tezlerinin büyük çoğunluğu son dört yılda olmak üzere en çok (15) 2017 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Farmakolojik yöntemlerle birlikte uygulanan

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

TATDEB yöntemlerinin ağrı hafifletilmesinde ilaçların etkinliğini arttırması, konuyla ilgili yapılan çalışma sayısında artışa yol açmış olabilir (Dinçer ve ark., 2017). TATDEB yöntemlerinin hemşirelik alanında yaygın olarak kullanılmaya başlamasının bir başka sebebi de farmakolojik yöntemlerin ağrıyı azaltmakta etkili olduğu fakat bu yöntemlerin ağrıyı azaltmak için tekrar ağrılı bir girişim ile gerçekleştirilmesi ve yan etkilerinin bulunması olabilir. TATDEB uygulamaları invaziv olmadığı için kişilerin ağrı veya acı yaşamasına sebep olmaz (Emir ve Cin, 2004).

İncelenen hemşirelik tezlerinin %76.5'nin yüksek lisans düzeyinde, %51.8'inin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında ve %65.9'nun çocuklar üzerinde yapıldığı belirlenmiştir. Çocuklar farklı nedenlere bağlı olarak sağlık kurumlarında tedavi görebilmektedir. Sağlık kurumlarında kalış süresinin belirsizliği, yabancı kişiler ve hastane ortamının fiziksel yapısı, tıbbi işlemler ile baş etmek her çocuk için zor bir durumdur. İnvaziv uygulamalar çocuklarda korku ve endişe yaratmakta ve ağrıya da sebep olabilmektedir. Bu kaygı verici ortamdan çocukların psikolojik açıdan en az etkilenmelerini sağlamak büyük önem taşımaktadır (Birnie ve ark., 2018). Bu nedenle girişimsel uygulamalarda yetişkine göre çocuklarla daha fazla çalışma yapıldığı düşünülmektedir.

Ağrı bireylerin hayatları boyunca birçok kez yaşadıkları subjektif deneyimdir ve klinik olarak yönetilmesi gereken önemli bir durumdur (Çöçelli ve ark., 2008). Anksiyete ise kişilerde korku, kaygı, panik atak, ağrı ve gastrointestinal yakınmalar gibi istenmeyen sorunlara neden olabilen bir durumdur (Türkçapar, 2004). İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında TATDEB uygulamalarının kullanımına yönelik incelenen hemşirelik tezlerinde en çok bakılan değişkenin ağrı ve anksiyete olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hemşirelik tezlerinde girişimsel uygulama türlerine göre bakılan değişkenlerin dağılımı incelendiğinde de IV kateter, IM, kan alma ve SC uygulamalarda en çok ağrı ve anksiyetenin incelendiği saptanmıştır. TATDEB uygulamaları üzerine yapılmış hemşirelik tezlerinin incelendiği benzer çalışmalarda da en fazla araştırılan değişkenlerin başında ağrı ve anksiyetenin yer aldığı belirlenmiştir (Ardahan ve Özsoy, 2015; Arslan ve ark., 2017; Kaplan ve ark., 2021). Girişimsel uygulamalarda kişilerde en fazla ağrı ve anksiyete görülmektedir (Öztürk ve ark., 2009; Suhrabi ve Taghinejad, 2014; Vr ve ark., 2013). Bu nedenle ilaç uygulamaları ve kan alma işlemlerine ilişkin yapılan tezlerde öncelikli olarak ele alınan konuların ağrı ve anksiyete olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya dahil edilen tezlerde en çok TATDEB uygulamaları kullanılan girişimsel uygulama yolunun, kan alma olduğu belirlenmiştir. Akut ağrı kaynağı olan kan alma işlemi hastalık tanıları için günümüzde en basit ve pratik yöntem olarak sıklıkla kullanılmaktadır (İnal ve Canbulat, 2015; Winskill ve Andrews, 2008). Kan alma işlemi sırasında oluşan ağrı ve anksiyeteye sonraki dönemlerde kişilerin emosyonel travma yaşamalarına neden olabilmektedir (İnal ve Canbulat, 2015). Kan alma sırasında ortaya çıkabilecek istenmeyen bu durumların etkin bir şekilde yönetilmesi için farmakolojik ya da farmakolojik olmayan müdahaleler önerilmektedir (Hussein, 2015). Bu yüzden kan alma sırasında sıklıkla TATDEB uygulamalarının tercih edildiği düşünülmektedir.

İncelenen hemşirelik tezlerinde yetişkinlerde en çok soğuk uygulama, çocuklarda ise dikkat dağıtma yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Soğuk uygulama hücresel metabolizmada azalma, antiinflamatuar etki, kas spazmı ve spastisiteye olan etkisi ile birlikte önemli bir analjezik etkinliği bulunmaktadır. Bu nedenle yetişkinlerde semptomların azalmasında sık olarak kullanılmaktadır (Kazan, 2011). Çocuklarda işlemler sırasında ağrıyı azaltmak için kullanılacak yöntem, etkili olabilen, yeniden kullanılabilir, ucuz ve kolay uygulanabilir, çocuklar tarafından kolay tolere edilebilir nitelikte olmalıdır. Dikkati başka yöne çekme yöntemleri etkin, fazla maliyet gerektirmeyen ve uygulaması kolay yöntemlerdir (İnal ve Canbulat, 2015). Üç yaşın altındaki çocuklarda invaziv girişimlerden kaynaklı semptomların azaltılmasında dikkati başka yöne çekme yönteminin etkili olması nedeniyle öncelikli olarak önermektedir (Taddio ve ark., 2015). Bu nedenle çocuklar üzerinde yürütülen hemşirelik tezlerinde ağrılı tıbbi işlem olan ilaç uygulamaları ve kan alma işlemleri sırasında ağrıyı gidermede dikkati başka yöne çekme yöntemlerinin daha fazla tercih edildiği düşünülmektedir.

İncelenen tezlerde girişimsel uygulama türlerinde sıklıkla kullanılan TATDEB uygulamalarının; IV kateter uygulaması ve kan almada dikkat dağıtma olduğu, IM enjeksiyon uygulamasında soğuk uygulama ve shotblocker olduğu ve SC enjeksiyon uygulamasında ise soğuk uygulama olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda da çalışma sonuçları ile benzer şekilde IV kateter uygulaması ve kan alma sırasında oluşan

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

ağrı ve anksiyetenin azaltılmasında en sık kullanılan non-farmakolojik yöntemin dikkati başka yöne çekme olduğu belirlenmiştir (Özveren, 2011; Srouji ve ark., 2010; Uğurlu 2017). IM enjeksiyon uygulamaları ile ilgili yapılan literatür taramasında shotblocker ve soğuk uygulama ile ilgili çalışmaların sıkça yapıldığına rastlanmıştır (Çelik ve Khorshid, 2012; Hasanpour ve ark., 2006; Kara, 2013). SC enjeksiyon uygulamasına ilişkin ise enjeksiyondan kaynaklı yaşanan ağrı, ekimoz ve hematom gibi semptomların azaltmasına yönelik yapılan birçok çalışmanın olduğu görülmektedir (Küçükgüçlü ve Okumuş, 2010; Ordu ve Oksay Şahin, 2020).

Sonuç ve Öneriler

İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında kullanılan TATDEB uygulamalarına ilişkin yapılan hemşirelik tezlerinden elde edilen veriler doğrultusunda her geçen yıl tezlerinin sayısının artığı ve büyük çoğunluğunun son dört yılda yapılmış olduğu belirlendi. İncelenen tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu ve en fazla çocuklar üzerinde yapıldığı görüldü. Hemşirelik alanlarına göre bakıldığında ise en çok Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında tezlerin yapıldığı ve TATDEB uygulamalarının genellikle kan alma sırasında kullanıldığı saptanmıştır. Girişimsel uygulama yollarında en fazla ağrı ve anksiyete üzerine hemşirelik tezlerinin yapıldığı belirlenmiştir. IV kateter uygulaması ve kan almada en fazla dikkat dağıtma yönteminin, IM enjeksiyon uygulamasında soğuk uygulama ve shotblocker yöntemlerinin ve SC enjeksiyon uygulamasında ise soğuk uygulama yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda lisansüstü eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin doktora programlarına devam etmeleri, ilaç uygulamaları ve kan alma işlemine bağlı yaşanan semptomların azaltılmasında TATDEB uygulama yöntemlerinin doktora programlarında daha fazla kullanılması, yetişkinlere yapılan girişimsel uygulamalarda TATDEB uygulamalarına yönelik araştırmaların ve hemşirelik tez sayısının artması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın veri toplama aşaması uzun zaman aldığı için 2010-2020 yılları arasında tamamlanan tezler araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmanın, geriye dönük olarak yapılması ve araştırma kapsamına alınan tezlere online ulaşılması araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Bu nedenle araştırma sonuçları sadece hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlere genellenebilir.

Teşekkür

Veri aktarımı sağlayan Türkiye Ulusal Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'ne teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Araştırmanın yapılabilmesi için Kayseri Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (Başvuru No:30, Tarih: 28.05.2021) etik kurul izni alınmıştır.
Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.
Yazar Katkısı/Author Contributions: AK, ÖK; Fikir/kavram: AK, ÖK; Tasarım: AK, ÖK; Danışmanlık: AK, ÖK; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: AK, ÖK; Analiz ve/veya Yorum: AK, ÖK; Kaynak tarama: AK, ÖK; Makalenin Yazımı: AK, ÖK; Eleştirel inceleme: AK, ÖK
Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.
Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- İlaç uygulamaları ve kan alma işlemi sırasında kullanılan TATDEB uygulamalarının kullanımına yönelik hemşirelik tezlerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmaması nedeniyle bu konuda literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Araştırma sonuçları, tezlerin çoğunlukla çocuklar üzerinde yapıldığını ve en çok Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında yürütüldüğünü göstermektedir.
- Araştırma sonuçlarına göre, uygulamalar çoğunlukla kan alma sırasında yapılmış ve en fazla ağrıya bakılmıştır. Uygulamalar sırasında yetişkinlerde en fazla soğuk uygulama çocuklarda ise dikkat dağıtma yöntemi kullanılmıştır.

Kaynaklar

Ardahan M, Özsoy S. (2015). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarındaki eğilimler: Yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir çalışma. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(4), 516-534.

Arslan GG, Denat Y, Dikmen Y. (2017). Thesis survey results in the field of nursing regarding the use of complementary and alternative medical treatments in Turkey. Journal of Pakistan Medical Association, 67(9), 1420-1427.

Aygin D, Cengiz H. (2011). İlaç uygulama hataları ve hemşirenin sorumluluğu. Ş.E.E.A.H. Tıp Bülteni, 45(3), 110-114.

Bayındır SK, Çürük GN. (2015). Türkiye'de ağrıya yönelik tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamaları konusundaki hemşirelik tezlerinin incelenmesi.

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 12(3), 162-169.

Biçer İ, Yalçın Balçık P. (2019). Geleneksel ve tamamlayıcı tıp: Türkiye ve seçilen ülkelerinin incelenmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(1), 245-257.

Birnie KA, Noel M, Chambers CT, Uman LS, Parker JA. (2018). Psychological interventions for needle-related procedural pain and distress in children and adolescents. Cochrane Database Systematic Reviews, 4,10(10),CD005179.

Çelik N, Khorshid L. (2012). Kas içi enjeksiyona bağlı ağrıyı azaltma. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 28(3), 117-128.

Çöçelli LP, Bacaksız BD, Ovayolu N. (2008). Ağrı tedavisinde hemşirenin rolü. Gaziantep Tıp Dergisi, 14(2), 53-58.

Dinçer Ş, Yurtçu M, Günel E. (2011). Yeni doğanlarda ağrı ve nonfarmakolojik tedavi. Selçuk Üniversitesi Tıp Dergisi, 27, 46-51.

Emir S, Cin Ş. (2004). Çocuklarda ağrı: Değerlendirme ve yaklaşım. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 57(3), 153-160.

Hasanpour M, Tootoonchi M, Aein F, Yadegarfar G. (2006). The effects of two non-pharmacologic pain management methods for intramuscular injection pain in children. Acute Pain, 8, 7-12

Hemşirelik Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, T.C. Resmi Gazete, 2 Mayıs 2007, sayı: 26510.

Hudson TL, Dukes SF, Reilly K. (2006). Use of local anesthesia for arterial punctures. American Jof Crit Care, 15, 595-599.

Hussein HA. (2015). Effect of active and passive distraction on decreasing pain associated with painful medical procedures among school aged children. World Journal of Nursing Sciences, 1(2), 13-23.

İnal S, Canbulat N. (2015). Using of distraction methods on procedural pain management of pediatric patients. Güncel Pediatri, 13(2), 372-378.

Kaplan A, Kaplan Ö, Çetin Ş. (2021). Tamamlayıcı terapiler ve destekleyici bakım uygulamaları: Türkiye'de 2010-2020 yılları arasında yapılan hemşirelik tezlerinin incelenmesi. 7. International Gevher Nesibe Health Sciences Conference, 16-17 Nisan 2021, Kayseri, Türkiye.

Kara D. (2013). İntramüsküler enjeksiyona bağlı gelişen ağrının azaltılmasına yönelik yöntemler. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(2), 275-289.

Kaya N, Palloş A. (2012). Parenteral ilaç uygulamaları. Atabek Aştı T, Karadağ A, Editör. (2012). Hemşirelik Esasları: Hemşirelik Bilim ve Sanatı. 1. baskı, İstanbul, Akademi Basım ve Yayıncılık, s.767-816.

Kazan A. (2011). Soğuk uygulamalar ve hemşirelik bakımı. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 18(1), 73-82.

Kong SC, Hurlstone DP, Pocock CY, Walkington LA, Farquharson NR, Bramble MG et al. (2005). The incidence of self-prescribed oral complementary and alternative medicine use by patients with gastrointestinal diseases. Journal of Clinical Gastroenterology, 39(2), 138–141.

Küçükgüçlü Ö, Okumuş H. (2010). Subkutan antikoagülan uygulanan hastalarda enjeksiyon öncesi ve sonrası cilde doğrudan buz uygulamasının ekimoz oluşumu üzerine etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 3(4), 182-186.

Ordu Y, Oksay Şahin A. (2020). The evaluation of the pain, hematoma and ecchymosis differences in the abdominal and arm region in the subcutaneous heparin administration. Eurasian Journal of Health Sciences, 3(2), 77-89.

Özdemir L, Pinarci E, Nisa A, Kay B, Akyol A. (2013). Effect of methylprednisolon injections peed on the perception of intramuscular injection pain. Pain Management Nursing, 14(1), 3-10.

Öztürk E, Erdil FA, Begeç Z, Yücel A, Şanlı M, Ersoy MÖ. (2009). İntravenöz kanülasyon ağrısına buzun etkisi. Fırat Tıp Dergisi, 14, 108-110.

Özveren H. (2011). Ağrı kontrolünde farmakolojik olmayan yöntemler. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 83-92.

Qi Z. (2015). WHO Traditional Medicine Strategy 2014-2023, World Health Organization Traditional and Complementary Medicine Service Delivery and Safety Department. https://www.who.int/publications/i/item/9789241506096

Savaşer S. (2000). Yeni doğanda topuktan kan alınması sırasında oluşan rahatsızlığı azaltmada anne kucağının etkisi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 7(1), 13-19.

Srouji R, Ratnapalan S, Scheweiess, SS. (2010). Pain in children: Assessment and nonpharmacological management. International Journal of Pediatrics,1-11. https://doi.org/10.1155//2010747483

Suhrabi Z, Taghinejad H. (2014). Effect of acupressure (UB32) on pain intensity in intramuscular injections. Iran J Nurs Midwifery Res, 19(1), 24-27.

Şimşek B, Yazgan Aksoy D, Calik Basaran N, Taş D, Albasan D, Kalaycı MZ. (2017). Mapping traditional and complementary medicine in Turkey. European Journal of Integrative Medicine, 15, 68-72.

Taddio A, Mc Murtry CM, Shah V, Riddell RP, Chambers CT, Noel M at al. (2015). Reducing pain during vaccine injections: Clinical practice guideline. Cmaj, 187(13), 975-982.

Türkçapar H. (2004). Anksiyete bozukluğu ve depresyonun tanısal ilişkileri. Klinik Psikiyatri, 4, 12-16.

Uğurlu ES. (2017). Çocuklarda girişimsel işlemlerde nonfarmakolojik ağrı giderme yöntemleri. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 198-201.

Ordu University J Nurs Stud
2022, 5(1), 84-92
DOI:10.38108/ouhcd.954519

Vr V, Agnihotri M, Kaur S, Bhalla A. (2013). Effect of valsalva maneuver prior to peripheral intravenous cannulation on intensity of pain. Nursing and Midwifery Research Journal, 9, 143-151.

Wazaify M, Alawwa I, Yasein N, Al-Saleh A, Afifi FU. (2013). Complementary and alternative medicine (CAM) use among Jordanian patients with chronic diseases. Complementary Therapies in Clinical Practice, 19(3), 153–157.

Winskill R, Andrews D. (2008). Minimizing the 'ouch'-A strategy to minimize pain, fear and anxiety in children presenting to the emergency department, Australasian Emergency Nursing Journal, 11, 184-188.